DOMSTOLENS DOM (stora avdelningen)

den 5 oktober 2004 *

I mål C-442/02,

angående en begäran om förhandsavgörande enligt artikel 234 EG, som framställts av Conseil d'État (Frankrike), genom beslut av den 6 november 2002, som inkom till domstolen den 5 december 2002, i målet mellan

CaixaBank France

och

Ministère de l'Économie, des Finances et de l'Industrie,

ytterligare deltagare i rättegången:

Banque fédérale des banques populaires m.fl.,

* Rättegångsspråk: franska.

meddelar

DOMSTOLEN (stora avdelningen)

sammansatt av ordföranden V. Skouris, avdelningsordförandena P. Jann, C.W.A. Timmermans, C. Gulmann, J.-P. Puissochet och J.N. Cunha Rodrigues (referent) samt domarna R. Schintgen, N. Colneric, S. von Bahr, R. Silva de Lapuerta och K. Lenaerts,

generaladvokat: A. Tizzano,
justitiesekreterare: avdelningsdirektören M. Múgica Arzamendi,

med beaktande av det skriftliga förfarandet och efter att förhandling hållits den 19 november 2003,

med beaktande av de yttranden som avgivits av:

— CaixaBank France, genom M. Dany, avocat, och G. Castello, verkställande direktör,

— Banque fédérale des banques populaires m.fl., genom A. Barav, avocat och barrister,

— Republiken Frankrike, genom R. Abraham, G. de Bergues, D. Petrausch och F. Alabrune, samtliga i egenskap av ombud,

— Europeiska gemenskapernas kommission, genom M. Patakia och G. Zavvos, båda i egenskap av ombud,

och efter att den 25 mars 2004 ha hört generaladvokatens förslag till avgörande,

följande

Dom

1 Begäran om förhandsavgörande rör tolkningen av artikel 43 EG.

Tillämpliga nationella bestämmelser

2 I artikel L. 312-3 i code monétaire et financier (den franska lagen om penning- och finansmarknaden), i den lydelse som är tillämplig i förevarande mål, föreskrivs följande:

"Utan hinder av andra bestämmelser, är det förbjudet för varje kreditinstitut som från allmänheten tar emot insättningar på avistakonton eller på konton med en bindningstid på kortare tid än fem år att, oavsett på vilket sätt detta sker, kreditera dessa konton med en ränta som är högre än den som fastställts genom förordning av bank- och finansinspektionen eller av ekonomiministern."

3 Genom bank- och finansinspektionens förordning nr 86-13, godkänd genom ekonomi- och finansministerns kungörelse av den 14 maj 1986 (JORF av den 15 maj 1986, s. 6330), förbjöds räntebärande avistakonton.

4 Förbudet gäller avistakonton i euro som öppnats av personer som är bosatta i Frankrike, oavsett deras nationalitet.

Tvisten i målet vid den nationella domstolen och tolkningsfrågorna

5 CaixaBank France (nedan kallat CaixaBank) är ett bolag bildat enligt fransk rätt med säte i Frankrike. Det är dotterbolag till Caixa Holding, ett bolag bildat enligt spansk rätt med säte i Spanien. Caixa Holding innehar Caixakoncernens aktieinnehav i de kreditinstitut som under detta namn är etablerade i Spanien och i andra länder i Europeiska unionen. CaixaBank har sedan den 18 februari 2002 marknadsfört ett avistakonto i Frankrike med en årlig ränta på 2 procent från och med ett saldo på 1 500 euro. Genom beslut av bank- och finansinspektionen av den 16 april 2002 förbjöds CaixaBank att ingå nya avtal om räntebärande avistakonton i euro med personer som är bosatta i Frankrike och ålades att i fråga om de avtal som redan ingåtts säga upp ränteklausulerna.

6 CaixaBank överklagade beslutet till Conseil d'État, vilken beslöt att vilandeförklara målet och ställa följande tolkningsfrågor till domstolen:

"1) Utgör en medlemsstats förbud mot att bankinstitut som är lagligt etablerade i denna stat lämnar ränta på avistakonton och andra återbetalbara medel ett hinder mot etableringsfriheten mot bakgrund av att Europaparlamentets och

rådets direktiv 2000/12/EG av den 20 mars 2000 saknar bestämmelser i detta hänseende?

2) Om svaret är jakande på den första frågan, vilka slags hänsyn till allmänintresset kan, i förekommande fall, rättfärdiga ett sådant hinder?"

Bedömning av tolkningsfrågorna

7 Domstolen påpekar direkt att Europaparlamentets och rådets direktiv 2000/12/EG av den 20 mars 2000 om rätten att starta och driva verksamhet i kreditinstitut (EGT L 126, s. 1) inte är tillämpligt i ett sådant fall som det i målet vid den nationella domstolen, eftersom direktivet inte avser inskränkningar vad gäller etablerandet av bolag som, i likhet med CaixaBank, utnyttjar etableringsrätten i en medlemsstat i egenskap av dotterbolag till kreditinstitut som är etablerade i andra medlemsstater.

8 Den nationella domstolen har ställt frågorna för att få klarhet i huruvida artikel 43 EG utgör hinder för att det i en medlemsstats lagstiftning föreskrivs förbud mot att ett kreditinstitut, som är dotterbolag till ett bolag i en annan medlemsstat, lämnar ränta på avistakonton i euro som öppnats av personer som är bosatta i den förstnämnda medlemsstaten.

9 Den etableringsrätt som föreskrivs i artikel 43 EG, jämförd med artikel 48 EG, tillkommer såväl fysiska personer som är medborgare i en medlemsstat i gemenskapen som de juridiska personer som avses i sistnämnda bestämmelse. Den omfattar, med förbehåll för föreskrivna undantag och villkor, en rätt att på varje

annan medlemsstats territorium starta och bedriva all slags verksamhet som egenföretagare samt en rätt att bilda och driva företag och att upprätta kontor, filialer eller dotterbolag (se bland annat dom av den 11 maj 1999 i mål C-255/97, Pfeiffer, REG 1999, s. I-2835, punkt 18).

10 Ett bolags, som CaixaBanks, rättsliga ställning regleras av gemenskapsrätten enligt bestämmelserna i artikel 43 EG.

11 I artikel 43 EG föreskrivs att inskränkningar av etableringsfriheten skall avskaffas. Som sådana inskränkningar skall anses varje åtgärd som innebär att utövandet av denna frihet förbjuds, hindras eller blir mindre attraktivt (se bland annat dom av den 30 november 1995 i mål C-55/94, Gebhard, REG 1995, s. I-4165, punkt 37, av den 1 februari 2001 i mål C-108/96, Mac Quen m.fl., REG 2001, s. I-837, punkt 26, och av den 17 oktober 2002 i mål C-79/01, Payroll m.fl., REG 2002, s. I-8923, punkt 26).

12 Ett förbud mot att lämna ränta på avistakonton, som det förbud som föreskrivs i fransk lagstiftning, utgör ett allvarligt hinder för bolag från andra medlemsstater än Republiken Frankrike att bedriva sin verksamhet genom ett dotterbolag i sistnämnda medlemsstat, vilket påverkar deras tillträde till marknaden. Förbudet skall följaktligen anses utgöra en sådan inskränkning som avses i artikel 43 EG.

13 Förbudet utgör nämligen ett hinder för kreditinstitut som är dotterbolag till utländska bolag vid inlåning av kapital från allmänheten genom att de fråntas möjligheten att, genom räntebärande avistakonton, mer effektivt konkurrera med de kreditinstitut som traditionellt är etablerade i etableringsstaten, vilka har ett utbrett nätverk av bankkontor och följaktligen lättare kan samla in kapital från allmänheten än nämnda dotterbolag.

14 När kreditinstitut som är dotterbolag till ett utländskt bolag försöker ta sig in på marknaden i en medlemsstat utgör konkurrens genom räntesatsen på avistakonton en av de mest effektiva metoderna. Ett sådant förbud försvårar således dessa kreditinstituts tillträde till marknaden.

15 Vid förhandlingen hävdade den franska regeringen att det finns former av konton som är jämförbara med avistakonton, såsom konton med en bindningstid på två veckor, som inte omfattas av ränteförbudet och som har möjliggjort för sådana kreditinstitut som CaixaBank att konkurrera med de franska kreditinstituten vad gäller inlåning av medel från allmänheten och öka deras marknadsandelar i Frankrike. Den franska regeringen har dock medgett att dessa konton, till skillnad från avistakonton, inte gör det möjligt att använda bankomatkort eller checkar. Förbudet medför således ett hinder för sådana kreditinstitut som CaixaBank vid inlåning av kapital från allmänheten, vilket inte kan avhjälpas genom andra former av konton som är räntebärande.

16 Den inskränkning av utövandet och utvecklingen av dotterbolagens verksamhet som det omtvistade förbudet medför är särskilt betydande med hänsyn till att kreditinstitutens grundläggande verksamhet är att ta emot insättningar från allmänheten och att bevilja krediter (se, för ett liknande resonemang, bland annat artikel 1.1 och bilaga I till direktiv 2000/12).

17 Det följer av fast rättspraxis att en sådan åtgärd, när den — såsom är fallet i målet vid den nationella domstolen — är tillämplig på alla personer eller företag som bedriver verksamhet på värdmedlemsstatens territorium, kan vara berättigad om den motiveras av tvingande hänsyn av allmänintresse, förutsatt att åtgärden i fråga är ägnad att säkerställa att det eftersträvade målet uppnås och inte går utöver vad som är nödvändigt för att uppnå detta mål (se bland annat dom av den 4 juli 2000 i mål C-424/97, Haim, REG 2000, s. I-5123, punkt 57, domen i det ovannämnda målet Mac Quen m.fl., punkt 26, och dom av den 15 januari 2002 i mål C-439/99, kommissionen mot Italien, REG 2002, s. I-305, punkt 23).

18 Domstolen skall således undersöka huruvida de skäl som den franska regeringen har åberopat överensstämmer med dessa kriterier.

19 För att motivera den inskränkning av etableringsfriheten som följer av den omtvistade bestämmelsen har den franska regeringen åberopat både konsumentskyddet och främjandet av sparande på medellång och lång sikt.

20 Enligt den franska regeringen är det förbud som är i fråga i målet vid den nationella domstolen nödvändigt för att bankernas bastjänster skall förbli avgiftsfria. Införandet av ränta på avistakonton skulle öka bankernas driftskostnader väsentligt, vilket — för att kompensera för de ökade kostnaderna — skulle medföra höjda priser och att avgifter togs ut för de olika banktjänster som för närvarande är avgiftsfria, som i synnerhet utfärdandet av checkar.

21 Domstolen påpekar att även om konsumentskyddet hör till de tvingande hänsyn som kan motivera inskränkningar av en grundläggande frihet som garanteras genom EG-fördraget, utgör det förbud som är i fråga i målet vid den nationella domstolen — även om det antas att det trots allt medför vissa fördelar för konsumenten — en åtgärd som går utöver vad som är nödvändigt för att uppnå detta mål.

22 Även om man antar att ett avskaffande av förbudet mot räntebärande avistakonton oundvikligen skulle medföra ökade kostnader för konsumenten för bankernas bastjänster eller att utfärdandet av checker avgiftsbeläggs, skulle det kunna införas en möjlighet för konsumenten att välja mellan antingen ett avistakonto som inte är räntebärande, och att vissa av bankernas bastjänster förblir avgiftsfria, eller ett räntebärande avistakonto, och ge kreditinstitutet möjlighet att ta betalt för de banktjänster som hittills varit avgiftsfria, såsom utfärdandet av checkar.

23 Vad vidare beträffar de franska myndigheternas intresse av att främja långsiktigt sparande, skall det påpekas att förbudet mot räntebärande avistakonton visserligen kan främja sparande på medellång och lång sikt, men det utgör icke desto mindre en åtgärd som går utöver vad som är nödvändigt för att uppnå detta mål.

24 Mot bakgrund av det ovan anförda skall tolkningsfrågorna besvaras så, att artikel 43 EG utgör hinder för att det i en medlemsstats lagstiftning föreskrivs förbud mot att ett kreditinstitut, som är dotterbolag till ett bolag i en annan medlemsstat, lämnar ränta på avistakonton i euro som öppnats av personer som är bosatta i den förstnämnda medlemsstaten.

Rättegångskostnader

25 Eftersom förfarandet i förhållande till parterna i målet vid den nationella domstolen utgör ett led i beredningen av samma mål, ankommer det på den nationella domstolen att besluta om rättegångskostnaderna. De kostnader för att avge yttrande till domstolen som andra än nämnda parter har haft är inte ersättningsgilla.

På dessa grunder beslutar domstolen (stora avdelningen) följande dom:

Artikel 43 EG utgör hinder för att det i en medlemsstats lagstiftning föreskrivs förbud mot att ett kreditinstitut, som är dotterbolag till ett bolag i en annan medlemsstat, lämnar ränta på avistakonton i euro som öppnats av personer som är bosatta i den förstnämnda medlemsstaten.

Underskrifter